

[Dorte Bennedsen]

Det, der bragte mig herop, var hr. Jørgen Tveds bemærkninger om, at det var tamt, og om vi ikke havde haft planer nok. Nu er hr. Jørgen Tved jo nyt medlem af Tinget, og derfor vil jeg gerne sige til ham, at hensigten med at have denne plan den 1. april 1988 – og datoen 1. april 1988 er ikke tilfældig – er, at den kan bringes op til en drøftelse og en forkastelse, en ændring eller en vedtagelse, hvad det nu bliver – vi kender ikke indholdet af planen – af dette Folketing, og derved har Folketinget konkret taget stilling og forpligtet sig til disse tiltag. Det er altså ikke bare en tilfældig plan mellem andre; det er en plan, der skal ende i vedtagelser, inden vi går på sommerferie.

(Kort bemærkning).

Jørgen Tved (FK):

Nu kan man jo have arbejdet med miljøproblemer, før man blev medlem af dette Ting.

Jeg vil i øvrigt gerne sige til den konservative ordfører, at jeg har erfaring for, hvordan miljølovgivningen bliver administreret bl.a. af Hovedstadsrådet, hvor der mig bekendt var en konservativ formand for det, de kaldte miljøbeskyttelsesudvalget, men som nok i virkeligheden var »industriens beskyttelsesudvalg« i hovedstadsområdet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 9 af Marianne Jelved (RV) (se foran) vedtoges med 54 stemmer (KF, V, RV, CD og KRF) mod 13 (FP og FK); 53 (S og SF) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 8 af Dorte Bennedsen (S) og Leif Hermann (SF) (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 10 af Behnke (FP) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden:

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.15.

Mødet udsat kl. 12.06

Mødet genoptaget kl. 13.15

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Forespørgsel nr. F 3:

Forespørgsel til miljøministeren og energiministerne:

»Hvilke oplysninger kan ministrene give om begrænsningen af elværkernes udslip af kvælstofilter (NO_x) samt om virkningerne heraf på elpriserne?«

Af Leif Hermann (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 13/10 87. Fremme af forespørgslen vedtaget 27/10 87).

Begrundelse

Leif Hermann (SF):

I maj 1984 vedtog Folketinget loven om begrænsning af svovlforureningen fra kraftværkerne. Det lovforslag, der dengang blev vedtaget, var formuleret som et bemyndigelsesforslag i sin oprindelige udgave, og det blev ved en unægtelig meget sej og langtrukken indsats i Miljøudvalget udfyldt, således at Miljøudvalgets betænkning faktisk lagde retningslinjerne for den foreningsindsats, vi i dag foretager, når det drejer sig om svovldioxidforureningen.

Ved den lejlighed gav miljøministeren tilsagn om at følge forsøringsproblemerne op ved at tilvejebringe et grundlag for yderligere reduktion i udslippet af kvælstofilter. Det førte i december 1984 frem til en redegørelse, der blev fulgt op af en handlingsplan i 1985 og endnu en handlingsplan, som Miljøudvalget skulle have haft i sommeren 1987. I år har sommeren – selv om nogle af os måske ikke har set meget til den – åbenbart strakt sig til den 30. oktober, for den dag oversendte ministeren sin handlingsplan til udvalget.

Vi har i Socialistisk Folkeparti anset det for vigtigt at få en grundig debat om handlingsplanens mål, før der fremsættes lovforslag, sådan som ministeren har lovet det. For os er det væsentligt, at denne debat om kvælstofforurening fra kraftværkerne ses i sammenhæng med folketingsdagsordenens øvrige punkter i dag, alt-

[Leif Hermann]

så den debat, vi har haft i formiddags om luftforureningen på basis af Nordisk Råds rekommandation, og de efterfølgende debatter i dag om energipolitikken. Netop sammenhængen mellem en fornuftig og forebyggende miljøpolitik og energipolitikken forekommer os at være en farbar vej, ligesom miljøpolitiske udgangspunkter for andre politikområder er nødvendige, hvis vi i det lange løb skal sikre, at vi ikke ustandselig står over for akutte miljøtrusler, der gør dyre og teknisk vanskelige løsninger påkrævet. Derfor er forespørgslen også rettet til energiministeren.

Endelig er det, som det er fremgået af den foregående debat, ikke uvæsentligt, hvad vi foretager os med vore forureningskilder, når vi i international sammenhæng skal forhandle os frem til miljømæssigt holdbare resultater.

Besvarelse

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Fredag den 30. oktober 1987 modtog Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg min handlingsplan til begrænsning af kraftværkerens udslip af kvælstofilter, også kaldet NO_x-forureningen. Planen indeholder en redegørelse for virkningerne af NO_x-reduktionen på elpriserne.

Lad mig benytte lejligheden til at komme lidt nærmere ind på NO_x-forureningen fra kraftværkerne. I maj 1985 sendte jeg en redegørelse om begrænsningen af NO_x-forureningen til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg. Jeg foreslog i denne redegørelse en begrænsning af kraftværkerens NO_x-forurening efter samme principper som for kraftværkerens SO₂-forurening. Det vil sige, at der fastsættes årlige kvoter for det samlede udslip fra kraftværkerne.

Samtidig foreslog jeg, at indsatsen mod NO_x-forureningen i så høj grad som muligt må baseres på den teknologi, der søges udviklet af danske firmaer. Derfor bad jeg Miljøstyrelsen om at etablere et samarbejde med elværkerne om nogle velegnede udviklingsprojekter til nedbringelse af NO_x-forureningen.

Det er med meget stor tilfredshed, jeg har konstateret, at danske firmaer siden 1985 er blevet inddraget i en række meget lovende udviklingsprojekter på området. Denne indsats bør fortsættes og forstærkes.

På baggrund af den alvorlige situation med iltsvind i de indre danske farvande i efteråret 1986 er der lavet en vandmiljøplan, og som led i opfølgningen af den har jeg nu lavet en plan for nedsættelse af kraftværkerens forurening med NO_x. Kraftværkerens bidrag til kvælstofforureningen af havet omkring Danmark spiller dog en yderst beskedne rolle.

NO_x-handlingsplanen indeholder følgende hovedpunkter: For det første stiles der mod en reduktion af NO_x-emissionen fra kraftværkerne på op til 50 pct. inden år 2005 i forhold til 1980-niveauet. For det andet skal der snarest muligt opføres to fuldskaalanlæg til rensning af røgen fra kraftværkerne for NO_x. For det tredje skal der sættes på fortsat og forstærket udvikling af dansk teknologi med henblik på at forbedre NO_x-anlæggens virkningsgrad og mindre omkostninger.

En reduktion på op til 50 pct. af NO_x-emissionen i år 2005 i forhold til 1980-niveauet skønnes i handlingsplanen at ville medføre anlægs- og driftsomkostninger på ca. 6,5 mia. kr. Det svarer til en stigning i elpriserne i størrelsesordenen 2 til 3 øre pr. kWh.

Der er imidlertid knyttet en meget betydelig usikkerhed til disse tal. Den teknologiske udvikling går jo meget hurtigt, og derfor forventes det allerede nu, at udgifterne til begrænsning af NO_x-emissionen vil blive reduceret betydeligt i takt med den teknologiske udvikling og omfanget af installationer til NO_x-begrænsning.

I handlingsplanen understreges det, at Danmark fortsat skal bestræbe sig på at inddrage de øvrige EF-lande og vore nabolande i en fælles indsats mod luftforureningen. Vi skal i videst muligt omfang tilstræbe overensstemmelse mellem vort ambitionsniveau og den internationale udvikling.

Der er i handlingsplanen lagt op til, at reguleringen af NO_x-emissionen kan ske enten i form af lovforslag eller ved en aftale med elværkerne. Begrænsningen vil blive gennemført efter lignende principper som begrænsningen af SO₂-forureningen fra kraftværkerne. Det vil altså sige, at der fastsættes kvoter for det samlede udslip.

Det er forudsat i planen, at der i begyndelsen af 1990'erne skal ske en revurdering af den begrænsning af NO_x-emissionen, som man når frem til i den konkrete regulering. På dette tidspunkt vil vi have indhøstet erfaringer fra de to

[Miljøministeren]

fuldskalaanlæg, og det vil være muligt at vurdere, i hvilket omfang dansk industri vil kunne bidrage ved udviklingen af NO_x-begrænsende teknologi.

Jeg kan afslutningsvis tilføje, at nye oplysninger fra Vesttyskland tyder på, at det bliver billigere at gennemføre handlingsplanen, end vi hidtil har forudsat, såfremt – og det er væsentligt – programmet tilrettelægges hensigtsmæssigt teknisk og tidsmæssigt. Med denne plan har vi grundlaget for, at vi fra dansk side kan fremskynde en international løsning af dette grænseoverskridende forureningsproblem.

Energiministeren (Svend Erik Hovmand):

Områderne miljø og energi hænger meget nøje sammen. De seneste år har der været en stigende erkendelse af dette forhold og en voksende opmærksomhed over for de miljømæssige aspekter af vores forbrug af energi.

Jeg vil gerne indledningsvis slå fast, at de miljømæssige aspekter spiller en meget vigtig rolle i regeringens energipolitik. Jeg er sammen med miljøministeren meget optaget af miljømæssige hensyn i vores energipolitik. Enerkipolitikken er da også tilrettelagt således, at den i meget væsentligt omfang tager hensyn til miljøet. Som de tydeligste eksempler herpå kan jeg nævne den store betydning, som vi tillægger de vedvarende energikilder, besparelserne på energiforbruget, udbygningen med kraftvarme, overskudsvarme fra industrien samt gennemførelse af naturgasprojektet.

Herigennem er forureningen af miljøet blevet reduceret meget betydeligt. Det er i første række luftforureningen, som er blevet begrænset. Som et tydeligt eksempel kan jeg nævne, at SO₂-forureningen, hvor energisektoren er en betydelig forureningskilde, i dag er halveret i forhold til den SO₂-udledning, der ville have fundet sted, hvis forbrugsmønsteret og stigningstakten havde fortsat som i begyndelsen af 1970'erne.

Men vi skal ikke hvile på laurbærrerne. Det er således mit ønske, at elværkerne SO₂-forurening fortsat begrænses ud over de 125.000 t SO₂, der maksimalt må udledes i 1995. Reguleringen af udledningen finder sted efter bestemmelserne i forureningsloven. Ligeledes finder jeg det vigtigt, at svovlholdig olie og kul begrænses, og at anvendelsen af blyfri benzin fortsat

øges. Det er derfor kun et naturligt led i regeringens politik og en fortsættelse af den allerede påbegyndte gennemførelse af denne politik, at også kraftværkerne udledning af kvælstofoxider, altså NO_x, reduceres.

Der er imidlertid en række problemstillinger, som vi må gøre os helt klart i denne forbindelse. Der skal nemlig gennemføres endog meget betydelige investeringer for at begrænse NO_x-forureningen. Det er milliardbeløb, der er tale om. Som det nævnes i regeringens handlingsplan, må det forventes, at de samlede omkostninger frem til år 2005 bliver i størrelsesordenen 6–7 mia. kr. Det svarer til en stigning i produktionsomkostningerne pr. kWh på knap 3 øre eller en omkostningsstigning på ca. 10 pct. For industrien vil stigningen i omkostningerne under de beregnede forudsætninger forøge elregningen med ca. 200 mill. kr. eller knap 10 pct. med det nuværende elforbrug.

Hertil kommer omkostningerne ved begrænsningen af SO₂-udledningen; det er måske ikke helt urealistisk at forestille sig den dag, da rensningsudgifterne med hensyn til NO_x og SO₂ kan blive af samme størrelsesorden som brændselsudgifterne ved elektricitetsproduktionen.

Det drejer sig altså om ganske betydelige samfundsøkonomiske omkostninger, som er nødvendige at afholde for at sikre en reduktion af emissionen fra kraftværkerne. Regeringen tror imidlertid, at det af miljømæssige grunde er nødvendigt at gennemføre dette investeringsprogram.

I denne forbindelse er det efter min opfattelse helt centralt, at vi sikrer os, at ressourcer, som anvendes hertil, bruges på en sådan måde og i en sådan takt, at vi opnår den bedst mulige forbedring af vores miljø.

Jeg kan i den sammenhæng oplyse, at undervisnings- og forskningsministeren vil anmode Forskningsrådenes Forureningsudvalg om en analyse af, på hvilke områder man får mest forureningsbekæmpelse for de anvendte midler.

Samtidig må vi sørge for, at indsatsen på området i så høj grad som muligt baseres på dansk viden og dansk teknik. Herved vil der kunne skabes danske arbejdspladser, spares valuta samt åbnes muligheder for dansk eksport af miljøteknologi. Hensynet til miljøet i Europa er så afgørende, at europæerne ikke kan tillade sig at undlade at gennemføre de nødvendige tiltag

[Energiministeren]

for at sikre os selv og vore efterkommere et godt og rent miljø, men det kræver, at vi alle trækker på samme hammel. De betydelige investeringer, som det danske samfund står over for på dette vigtige område, vil ikke have større virkning, hvis Danmark er det eneste af de vest-europæiske lande eller et af de få lande i Vest-europa, der gennemfører et storstilet investeringsprogram på dette område.

Jeg lægger derfor megen vægt på, som også miljøministeren har understreget det, handlingsplanens bemærkninger om, at der gennemføres tilsvarende reduktioner i de øvrige EF-lande og i vore nabolande, således at der i videst muligt omfang tilstræbes overensstemmelse mellem vores ambitionsniveau og den internationale udvikling.

Vi må i denne sammenhæng gøre os klart, at der vil være en yderst begrænset effekt på miljøet og skovdøden i Centraleuropa, hvis Danmark gennemfører en reduktion af NO_x -udledningen enten alene eller sammen med enkelte andre lande. Det drejer sig om et internationalt miljøproblem, som kun kan løses effektivt gennem et bredt internationalt samarbejde.

Efter min bedste opfattelse må imidlertid en samlet vurdering af handlingsplanen og dens forudsætninger og konsekvenser føre til, at Folketinget tilslutter sig handlingsplanen. Jeg skal derfor opfordre partierne til at støtte miljøministerens handlingsplan og den gennemførelse af planen, som miljøministeren har foreslået.

Forhandling

Leif Hermann (SF):

Inden jeg skal gå over til en grundigere besvarelse af nogle af de forhold, som miljøministeren og energiministeren har fremdraget, vil jeg gerne lige sige til miljøministeren, at det ikke er helt rimeligt at sætte spørgsmålet om kvælstofoxidbegrænsningen i forbindelse med vandmiljøhandlingsplanen. Jeg har under den foregående debat citeret »Europas Miljø og Europas Luft« og påpeget, at de tal, som er angivet for kvælstofudslippet fra danske kraftværker, gør os til nettoeksportør af kvælstofoxider, og det kan da godt være, at det ikke alt sammen drysser ned over Kattegat og dermed får skabt iltsvindsproblemer, men en del af det ryger jo over til vores udmærkede naboer i det nordiske, nemlig svenskerne.

Det andet forhold, jeg vil trække frem, er, at jeg er helt enig med energiministeren, når han siger, at vi ikke skal hvile på laurbærrerne, men skal videre i spørgsmålet om svovldioxidudslippet ud over 1995-niveauet. Jeg tillader mig så en stille undren over, at regeringspartierne ikke kunne stemme for det dagsordensforslag, der blev fremsat under den sidste forespørgselsdebat, hvor vi netop som et af elementerne fremhævede behovet for en revision af SO_2 -målsætningen med henblik på en skærpeelse.

Miljøministerens handlingsplan er vel egentlig ret besat et meget velment forsøg på at virke handlekraftig i dette særlige luftforurenings-spørgsmål, som kvælstofilterne udgør. Bag ministerens forsigtige formulering – den formulering, at vi skal have en målsætning, der hedder op imod 50 pct. reduktion – aner man nok elværkernes temmelig kraftige indflydelse i regeringen. Det er jo et forhold, der ikke er os ubekendt. Vi har været stillet over for det før, nemlig da vi lavede forsøringsforliget i foråret 1984. Dengang var der knap nok ende på de ulykker, elværkernes bestyrelser kunne fortælle os om ved tanken om de milliardinvesteringer, der forestod, hvis man gennemførte det, Folketinget på det tidspunkt var i færd med at gøre.

I dag må det vist erkendes også fra elværksside, at prisen pr. kilo fjernet svovl fra kraftværksrøgen vel udgør knap halvdelen af det, man troede i 1984. Hertil er kommet faldet i brændselspriserne.

Et andet forhold, som er væsentligt at fremdrage, og et forhold, som grunder sig på oplysninger i ministerens handlingsplan, er, at det er teknisk muligt at nå ned på et emissionsniveau i år 2005 på 50.000 t kvælstofoxid, hvis de værker, der i dag er planlagt – det er måske nogle forudsætninger, ministeren kan være enig eller uenig i, de fremgår i hvert fald ikke af denne udgave af handlingsplanen – forsynes med røggasafsvovling, og de større værker over 250 MW, som enten opføres eller levetidsforlænges efter 1995, forsynes med det nødvendige udstyr til NO_x -reduktion.

Ministeren lægger selvfølgelig med rette vægt på, at den teknologi, der skal udvikles, fremkommer som følge af dansk opfindsomhed, men sådan som ministeren opstiller forudsætningerne, synes det, som om dansk industri ikke har haft voldsomt travlt med at gå ind i de

[Lelf Hermann]

overvejelser. De kom ind i 1985, fremhæver ministeren, som følge af 1985-handlingsplanen, men der havde vel i grunden ikke været noget som helst i vejen for, at dansk industri havde været tilstrækkelig forudseende til at konstatere, at miljødebatten i begyndelsen af 1980'erne på et eller andet tidspunkt naturligvis også måtte føre til krav om handling på dette område. Derfor er det lidt kedeligt, hvis det udelukkende skal hvile på dansk teknologi, at vi først i 1989 forventer ansøgninger om igangsættelse af de to fuldskalaanlæg, ministeren har omtalt, i de to elværksområder.

Først i begyndelsen af 1990'erne, fremgår det af handlingsplanen, vil vi have danske resultater at bygge videre på. I realiteten kan vi altså, sådan som ministeren formulerer sig, helt op til – jeg går ud fra, at begyndelsen slutter omkring 1995 – 1994-95 skulle afvente resultaterne af dette, før vi reelt kan gå ind og gøre noget på de danske kraftværker. Det er efter vores opfattelse for sent.

På det tidspunkt vil NO_x-emissionen nemlig ligge på omkring 140.000 t, og når vi så dertil lægger en stigning i antallet af biler og øget udsendelse af kvælstofilter fra de mobile kilder, løser vi vores opgave ringe, hvis vi ikke kan fastlægge skarpere målsætninger nu end knap nok en halvering af udslippet i år 2005.

Danmarks Naturfredningsforening vedtog da også i en resolution fra repræsentantskabsmødet sidste år i Herning en opfordring til en 75 pct.s reduktion for samtlige NO_x-kilder i 1995. Når man kan vedtage en sådan opfordring, og når vi kan stille krav om en reduktion, der svarer til knap nok 60 pct., er det, fordi teknikken til rensning er kendt og gennemprøvet, bl.a. i Japan.

Vi mener, at vi selvfølgelig kan begynde med at bruge udenlandsk teknologi for derefter at bruge den danske opfindsomhed, når den forekommer i en driftssikker udgave. I sig selv skulle en sådan fremgangsmåde jo tilskynde dansk industri til at fremskynde de igangværende forsøg, som i øvrigt fornuftigt nok inddrager svovlrensningen i den samme proces. Dernæst skulle en sådan fremskyndelse af rensningskravene indebære en accelereret fornyelse af elproduktionsanlæggene med omstilling til lav-NO_x-brændere. Vi ser ingen problemer, i hvert fald ingen uovervindelige problemer, i en tidlig indsats og i skærpede krav. Tværtimod vil der

blive skabt en tiltrængt udfordring til dansk industri med hensyn til en fremskyndelse af den miljøteknologiske produktudvikling.

Der er imidlertid også andre veje, der kan betrådes, samtidig med at man udvikler NO_x-rensningen. Det er helt uacceptabelt, at der påregnes en stigning i elforbruget på ca. 40 pct. frem til år 2000. Hvis regeringen griber ind over for disse udsigter og tværtimod opstiller en målsætning om energibesparelser, vil det naturligvis have helt afgørende indflydelse på kvælstofilteudslippet.

Spørgsmålet om elbesparelse skal ikke – i hvert fald ikke i denne debat – gøres til noget centralt punkt, men jeg henviser til, hvad vores ordfører vil sige under de efterfølgende punkter på Folketingets dagsorden.

Luftforureningen har jo i helt åbenlys grad internationale aspekter, og den danske regerings holdning forekommer beklageligvis noget forsigtig. Således har miljøministeren over for Verdensnaturfonden og Greenpeace tilkendegivet, at Danmark endnu ikke har kunnet tilslutte sig et vesttysk forslag om emissionsbegrænsning af kvælstofilter med 30 pct. snarest muligt og senest i 1995 i forhold til 1985-niveauet, et forslag, der fremkom i Genèvekommissionen, og som ellers har fået støtte af Østrig, Holland, Schweiz og Sverige. Ministerens lidt ejendommelige begrundelse for dette fedteri, vil jeg kalde det, er angiveligt, at vi bør afvente en afklaring af den politiske beslutning om indsatsen for begrænsningen af udledninger fra dansk side. Denne afklaring har vi mulighed for at få i dag. Vi har mulighed for at få en afklaring, der bringer Danmark i front på dette område, ved at vedtage følgende forslag om motiveret dagsorden, som jeg skal fremsætte på Socialistisk Folkeparti og Socialdemokratiets vegne:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget pålægger miljøministeren i denne folketingssamling at fremsætte forslag om nedbringelse af NO_x-forureningen fra kraft- og varmeværker, således at der ved udgangen af 1989 efter samme principper som for SO₂-reduktionerne foretages begrænsninger i kvælstofilteudslippet, således at dette i år 2005 er nedbragt til 50.000 t.

Samtidig forelægges for Folketinget en statusrapport med henblik på en eventuel revision af målsætningen.

[Leif Hermann]

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 11).

Begrænsning af NO_x-forureningen er imidlertid ikke kun et spørgsmål om kraft- og varmegærker, men de udgør dog den største enkeltkilde. Bilerne udsender årligt ca. 80.000 t i luften, men dette spørgsmål synes ministeren efter lange og positive overtalelsesforsøg at have rimeligt styr på i EF-sammenhæng, i hvert fald for så vidt angår den nødvendige danske indsats.

Jeg kan derfor ikke forestille mig, at Danmark ikke i løbet af kortere tid, når vi er blevet nedstemt i Ministerrådet, vil indføre krav om katalysatorinstallationer på bilerne. Derfor vil Socialistisk Folkeparti snarest tage skridt til, at Folketinget beslutter, at biler med katalysator ikke på nogen måde skal koste mere end biler uden. Det burde der som en selvfølge kunne skaffes flertal for, hvis vi ellers mener noget med vores omsorg for miljøet.

Når folketingsåret er omme, skulle vi meget gerne være i gang med en planlægning af begrænsningen af kvælstofilteudslip fra alle de kilder, hvorfra det kommer. Når vedtagelserne er på plads, er miljøministeren velkommen til, som han gjorde det ved forsøringsforliget, at drage ud i verden med oprejst pande og forkynde, at Danmark nu igen er fremme i forreste led i bekæmpelsen af luftforurening, for – som miljøministeren så rigtigt sagde under den foregående debat – hvis vi går ud og stiller krav til andre, er det første spørgsmål, de stiller: hvordan har I det hjemme hos jer selv? Dette kan så også være en kommentar til energiministerens bemærkninger om, at det ikke nytter noget i den samlede miljøpolitik, at Danmark hele tiden går foran, hvis vi er de eneste, der gør noget. Nej, men det er til gengæld en forudsætning for at få de andre med, at vi går foran.

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se foran). Dette forslag indgår nu i debatten.

Helge Mortensen (S):

Da der under forespørgslen om luftforureningen har været meget stærke relationer til det, som vi nu diskuterer, nemlig udslip af

kvælstofilter fra elværkerne, vil jeg, i første omgang i hvert fald, henvise til de problemer, der har global og international betydning og konsekvenser, og alene koncentrere mig om det, denne handlingsplan handler om, nemlig at begrænse udslip af kvælstofilter fra de danske elværker, fra de store fyringsanlæg.

Som det også tidligere har været nævnt her, lægger ministeren op til en fortsættelse af lovgivningen fra den SO₂-lovgivning, som vi har, således at den også skal omfatte kvælstofilter, og vi hilser selvsagt meget velkommen, at der nu også tages et initiativ på det område.

Vi synes, ministeren ifølge redegørelsen er for forsigtig med hensyn til de konsekvenser, som denne plan efter regeringens og ministerens opfattelse skal have. Vi finder, at der er brug for en stærkere indsats over for forureningen fra kraftværkerne end den begrænsning på op til 50 pct., som fremgår af planen.

Vi beklager, at det ser ud til, at det er de økonomiske overvejelser alene, der får ministeren til kun at sætte begrænsningen til 50 pct., og dermed har vi faktisk den samme diskussion, som vi havde om vandmiljøplanen, hvor det også var økonomien og ikke forureningen, vi diskuterede.

Vi mener, det er nødvendigt, at man tager fat på problemet før 1995, og vi vil godt henvise til, at Danmark jo har kunnet tilslutte sig EF-Kommissionens forslag om, at man allerede i 1995 skulle have en reduktion på 40 pct. Jeg ved godt, at dette direktiv langtfra er færdigt, men der er dog tilkendegivet en holdning fra dansk side med hensyn til, hvad vi finder er både rimeligt og acceptabelt i forhold til en begrænsning af udslip af kvælstofilter. Dette er for os i hvert fald ét udgangspunkt.

Et andet udgangspunkt er, at det i ministerens handlingsplan skitseres, at det er teknisk muligt at nå op på en højere grad af rensning end de 50 pct., faktisk op til 60 pct. Der er et regnestykke i ministerens handlingsplan, der taler om 57 pct. Vi vil være meget interesseret i at følge handlingsplanen så langt, som det er teknisk muligt, mens det efter vores opfattelse er omkostningerne, der gør, at regeringen og ministeren lægger sig på et lavere tal end det, der her er tale om.

Vi har den opfattelse – det har ministeren også understreget her på talerstolen i dag – at netop den miljøteknologiske udvikling gør det

[Helge Mortensen]

vanskeligt at sige, nøjagtigt hvad prisen vil være, men samtidig kan den udvide det perspektiv, man må have for at nå de mål, som kan ligge højere end det, der i dag begrænses af omkostningerne.

Det, ministeren henviste til, var jo, at Vesttyskland tilsyneladende kan gøre det billigere, end de har forudsat i deres plan. Vi tror også, det bliver billigere, og derfor vil vi gerne medvirke til, at grænsen sættes højere end de 50 pct., op imod de 60 pct. Vi synes, at netop de 57 pct. eller en emission på 50.000 t er det udgangspunkt, vi i dag kan tage for at gøre en effektiv og målrettet indsats imod forureningen med kvælstofilter, og vi finder, at det er en både god og rimelig udfordring for dansk industri til at komme ind på området her; samtidig er det et rigtigt og et godt signal at sende til ikke mindst de offentligt ejede kraftværker her i landet, at dette er Folketingets indstilling, vilje og mål.

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Et moderne, højt udviklet samfund som Danmark kan ikke fungere uden rigelige mængder af energi. Et moderne, højt udviklet samfund skal imidlertid ikke være et sted, hvor mennesker, som det skete i Tokyo og Los Angeles i begyndelsen af 1970'erne, falder om på gaderne på grund af luftforurening, så man må opsætte friskluftautomater og plastictræer i gaderne.

Denne udvikling ønskede man ikke i USA og Japan, så dér begyndte man tidligt at reducere luftforureningen. Også vi bør gøre meget for at forbedre luftkvaliteten, og det lægger regeringens handlingsplan op til.

Hvad har så kraftværker og kvælstofilter med miljøpåvirkning at gøre? Jo, kraftværkerne er i dag hovedforurenere af luften med kvælstofilter. I 1985 leverede kraftværkerne ca. 133.000 t, og dette tal er steget betydeligt i de seneste år på grund af omlægningen fra olie- til kulfyring på kraftværkerne. I 1980 var kraftværkernes bidrag således 115.000 t, medens bilerne, den anden store forurenere med kvælstofilter, leverede ca. 75.000 t. Lader vi så fra politisk hold stå til, kan vi hurtigt få til resultat, at vi er oppe på 300.000 t i 1995.

Vi har jo i Danmark valgt at satse meget på elproduktionen med fossile brændstoffer, altså kul, olie og gas. Det giver forurening, og den

må vi betale for at få fjernet. Mange undersøgelser tyder på en sammenhæng mellem bl.a. visse sygdomme og mængden af kvælstofoxider i luften. Samtidig er kvælstofoxiderne en del af den sure regn. Den udvaskes som kvælstof, bl.a. til vort vandmiljø. Den medvirker til den stærkt plantevækstskadende ozondannelse ved jordoverfladen og er en medvirkende faktor ved nedbrydningen af en række af vore kulturhistoriske bygningsværker og mindesmærker.

Når vi konstaterer et forureningsproblem som det, vi diskuterer her i dag, er det altid klogt at spørge: Hvad kan den enkelte borger gøre for at lette problemerne også her? Og dér må vi igen appellere til den enkelte borgers ansvar. Hovedansvaret for den enkelte er jo at bruge sin egen energi derhjemme mere fornuftigt, at tænke sig lidt mere om. Når man skal bruge sin bil, når man skal i gang med nogle aktiviteter, som i sidste ende medfører forurening, er det jo én selv, der er medansvarlig, også de mennesker, der er meget miljøbevidste.

Vi har jo set, at der har været kørt en række energisparkampagner med et flot resultat, og ikke mindst i international sammenhæng har vi markeret os på dette felt. Her har det hjulpet, så problemerne ikke er blevet endnu større – og tak for det! Men vi ved jo alle sammen, at vi selv kan gøre det endnu bedre. Brug bedstemors gamle kødhakkemaskine, den med rugbrødsmotoren! Se at få lagt lidt ekstra isolering på loftet og de dobbelte eller tredobbelte vinduer monteret! På energisparkfronten er den energisparkampagne i industrien, som aftales mellem regeringen og Socialdemokratiet, i gang med at løbe landet over, og de første meldinger er tydeligvis positive.

Hele energibesparelsesideen ligger der noget perspektivrigt i. For hvad der er sparet, skal der heller ikke laves rensningsforanstaltninger for, og som en væsentlig tilgift sparer vi på Jordens begrænsede råstoffer.

En af de helt store jokere i energisparkforanstaltningerne er superledere. Bliver de en realitet inden for den næste halve snes år, er der voldsomme energibesparelser i vente. Derfor er de et af de allervigtigste forskningsområder til sikring af et godt miljø, og det er det, vi skal holde fast i for naturligvis også at sikre tilstrækkelig energi.

[Ahlmann-Ohlson]

Den konservative folketingsgruppe vil gerne takke ministrene for den udmærkede handlingsplan og for talerne her i dag, hvor man forklarer om de initiativer, der er sat i værk. Konklusionerne i talerne og i planen skræmmer bestemt ikke den konservative folketingsgruppe. Kraftværkerne skal rense deres røg for kvælstofilter, og den foreslåede 50 pct.s nedbringelse ser vi i den konservative folketingsgruppe som en god begyndelse på en positiv teknologisk udvikling, som måske kan overhales indenfor år 2005.

Den beregnede merpris på 2,7 øre pr. kWh er naturligvis en ubehagelig ekstraudgift for vore borgere og for erhvervslivet; vi tror imidlertid, at vore nabolande og de øvrige lande, vi konkurrerer med, vil få tilsvarende udgifter, for de er naturligvis også interesserede i et rent miljø. Vi får langt større udgifter til at udbedre skaderne, hvis vi ikke går i gang nu. Lad os ikke glemme det!

Regeringen har den konservative folketingsgruppes fulde opbakning til at forhandle med kraftværkerne, så der kan opnås en frivillig aftale. Skulle det ikke lykkes inden for en rimelig tidshorisont, vil Det Konservative Folkeparti gerne medvirke aktivt til at få sagen ordnet via lovgivning. Det var vi med til i sagen om kraftværkernes svovldioxidforurening, og det vil vi også være med til i denne sag, hvis det bliver aktuelt.

Niels Anker Kofoed (V):

På en måde har vi haft debatten i formiddags, så der kan vel ikke siges ret meget nyt i forbindelse med denne forespørgsel.

Der er måske et par ting, som man kan undre sig lidt over i hele debatten om miljøet, og jeg er lidt bekymret for, hvad der vil ske i fremtiden, fordi der er så mange ukendte faktorer. Som også den radikale ordfører sagde, er vores viden relativt begrænset, og det medfører, at miljødebatten er præget af en masse påstande både fra pseudoeksperter og eksperter og fra dem, der kalder sig sagkyndige. Det bliver meget vanskeligt for det folkevalgte element at gennemskue, hvad der egentlig er realiteterne i dette. Derfor kan man have en mistanke om, at det kan gå over til at blive mere et spil om magten end i og for sig et spil om, hvordan man skal forbedre miljøet.

Tag f.eks. debatten her om disse oxider. Hvis man læser redegørelsen fra Miljøministeriet, har man vanskeligt ved at gennemskue, hvor risikoen egentlig er. Hvor er risikoen helbredsmæssigt? Hvor er risikoen for miljøet? Men politisk har man vedtaget, at der er tale om forurening, og ingen tør sige, at en indsats er unødvendig, for dertil er vor viden for lille. Vor viden er begrænset, men vi kan i hvert fald sige så meget, påstår redegørelsen, at selv den indsats, vi gør her i Danmark med en 40 pct.s reduktion, får meget lille eller ingen betydning for miljøet i Danmark.

Jeg synes, dette er et typisk eksempel på, at når vi skal behandle miljøet – især det grænseoverskridende miljø – skal vi tænke os godt om. Der står i redegørelsen, at den indsats, vi ensidigt vil foretage i Danmark, har meget ringe betydning, men at det er indsatsen i Centraleuropa, der virkelig har betydning for os. En samlet indsats over for disse oxider vil altså have betydning, mens en indsats fra en enkelt side har en meget minimal betydning.

Jeg ved selvfølgelig godt, at hvis disse oxider falder ned og omdannes til salpetersyre og så kommer ned i jorden, bliver de til nitrat, og nitrat er jo politisk giftigt, men det er et ret væsentligt næringsstof for at få vores økologi til at fungere. Jeg synes også, jeg kan konstatere ud fra redegørelsen fra Miljøministeriet, at set ud fra et plantesynspunkt har det ingen skadelig virkning.

Det er givet, at salpetersyrenedfald har uheldige virkninger på byområder, selvfølgelig har det det, men spørgsmålet er: Skal Danmark være i front – som SF's ordfører sagde – ligesom når man spiller fodbold? Men hvor meget skal Danmark være i front, hvis det ikke har nogen gavnlig virkning, medmindre vi skal have et korstog i Europa? At være korstogsfarer koster jo også penge, og det, vi skulle diskutere, var: Hvor stor en virkning har det egentlig på prisen på el? Så vidt jeg kan regne ud, vil elpriserne stige i hvert fald med 10 pct. Det er meget smart, at man siger 2-3 øre, men reelt er der tale om en 10 pct.s stigning på elpriserne for forbrugerne. Hvis vi så tager svovlforureningen med, som vi også har besluttet at vi skal bekæmpe, er det andre 10 pct.

Hvem rammer så det? Hvem rammer en dyrere energi? Jeg giver den radikale ordfører helt ret i hendes forrige indlæg: at vi skal tænke os

[Niels Anker Kofoed]

om, når vi prioriterer, for hvis vi prioriterer denne indsats vældig højt og det viser sig, at der om nogle år kommer en anden teknik, der kan gøre det billigere, har vi brugt nogle midler, som vi ikke har for mange af i forvejen – til skade for andre initiativer.

Derfor håber jeg, at denne debat vil indgå i det samlede billede, idet vi skal se på sammenhængen i vores miljøpolitik og ikke bruge salamimetoden.

Jeg har overværet, at der i Folketinget blev vedtaget en handlingsplan til 12–15 mia. kr. vedrørende vandmiljøet og en svovlplan, som vel koster 6–8 mia. kr. ligesom denne. Dertil kommer katalysatorer til biler, som koster 3–4 mia. kr.

For øvrigt vil jeg sige: Vær nu lidt forsigtig! For det er jo den del af befolkningen, der har den laveste indkomst, der har de biler, hvori der i hvert fald skal installeres katalysatorer, og det er dem, der har de største driftsomkostninger og den laveste indkomst, der bliver ramt først. Jeg tror derfor, vi skal være forsigtige med at pålægge elværkerne større udgifter.

Vi vil selvfølgelig arbejde absolut positivt med den handlingsplan, som miljøministeren og energiministeren har fremlagt, men jeg vil samtidig tilføje, at vi måske skal forske yderligere, så vi kan få mere viden om disse ting. Det er lidt betænkeligt, synes jeg, at vi siger, at der er en japansk teknik, vi kan anvende. Skal vi nu også ind på at bruge japansk teknik for at være på forkanten i miljøspørgsmål? Jeg synes, vi skal prøve, om ikke vi kan udvikle en dansk teknik, så vi også kan få en indtjening. Det synes jeg ville være fornuftigt, men jeg tror ikke, at Danmark tjener noget som helst ved at gå alene. Disse spørgsmål er grænseoverskridende, og de egner sig derfor fortrinligt til en fælles indsats på europæisk og nordisk plan.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Hr. Niels Anker Kofoed fortsætter traditionen i rækken af Venstres miljøordførere med i realiteten at gå op og tage afstand fra det, regeringen foreslår, eller tilslutte sig det og sige: men i øvrigt har det ikke nogen betydning. Det er præcis den samme holdning, vi har set tidligere, bl.a. i forbindelse med drøftelserne om vandmiljøplanen. Det forekommer unægtelig lidt forvirrende.

Når hr. Niels Anker Kofoed jamrer over de priser, der vil blive på el, når vores dagsorden bliver vedtaget, vil jeg henvise til, hvad miljøministeren sagde: at prisen for at lave NO_x-rensning formentlig bliver billigere end den, elværkerne har lagt til grund i beregningerne.

Dertil kommer noget andet: Det er, som om hr. Niels Anker Kofoed tror, at teknologiudviklingen på en eller anden måde går i stå i midten af 1990'erne, når de danske anlæg er færdigudviklede. Det gør den selvfølgelig ikke, og denne teknologiudvikling gør disse dystre forudsigelser om stigningerne i elpriserne endnu mere usikre.

Marianne Jelved (RV):

Jeg vil på Det Radikale Venstres vegne sige tak til miljøministeren, fordi der nu er fremlagt en handlingsplan til nedbringelse af NO_x-forureningen fra kraftværkerne.

Det er jo et skridt i et længere handlingsforløb, kan jeg se i indledningen til handlingsplanen, men jeg vil godt understrege, at vi ser dette som et enkelt element i en større sammenhæng, og det vil også fremgå af det efterfølgende punkt på Folketingets dagsorden.

I handlingsplanen stiles der mod en reduktion af NO_x-udledningen på op til 50 pct. inden år 2005 set i forhold til 1980-niveauet. Det Radikale Venstre vil foreslå en stramning af disse mål. Vi vil gerne foreslå, at man beslutter at gennemføre en begrænsning af NO_x-udledningen fra kraftværkerne på mindst 50 pct. inden år 2005. Det vil vi, fordi vi tager udgangspunkt i handlingsplanens indhold, og det er jo rigtigt, som det er understreget fra flere ordføreres side, og som det også er understreget i handlingsplanen, at der er usikkerhed med hensyn til de økonomiske realiteter, når vi ser lidt længere frem.

Så kan man selvfølgelig med rette spørge: Hvorfor skal Det Radikale Venstre så stå her og sige noget andet, end SF og Socialdemokratiet har sagt om målsætningen? Den målsætning, som hr. Leif Hermann formulerede, med 50.000 t som det, der kunne udledes i år 2005, svarer til 57 pct. Det Radikale Venstre siger mindst 50 pct. Der er altså en difference på 7 pct.

Er det ikke lidt pindehuggeri? Nej, det er det ikke. Der er tale om nogle tal i handlingsplanen, og jeg vedkender mig, at de er usikre, men

[Marianne Jelved]

det er ikke desto mindre de tal, der er udgangspunkt for vores fælles diskussion herinde og for de beslutninger, vi træffer. Og af de tal fremgår det, at en reduktion på 50 pct. vil koste 6,5 mia. kr., og at en reduktion på 57 pct. vil koste 8,3 mia. kr. Det vil sige, at for at rense ekstra 7 pct. skal der investeres et sted mellem 25 og 30 pct. mere, nemlig 1,7 mia. kr.

Det budskab ønsker Det Radikale Venstre ikke at sende ud – uanset den usikkerhed, de tal, der er fremlagt, er behæftede med. Vi vil ikke sende ud, at vi prioriterer brugen af samfundsressourcerne på en sådan måde, at det er så forholdsmæssigt meget dyrere for de sidste 7 pct.

Desuden vil kravet om en reduktion på 57 pct., som det er foreslået fra SF's og Socialdemokratiets side, betyde en forcering, hvilket vil forudsætte køb af udenlandsk teknologi. Det Radikale Venstre ønsker en udvikling af dansk teknologi, en udvikling, der er igangsat inden for området. Den udvikling skal sikres og styrkes, og vi er ikke blevet overbevist om, at det vil være tilfældet, hvis vi nu begynder at bruge udenlandsk teknologi. Men der skal samtidig lyde en opfordring til dansk industri om at arbejde hurtigt – ikke kun inden for denne del af miljøområdet, men på miljøområdet som helhed – for at udvikle en teknologi til løsning af miljøproblemer.

For at understrege, at dette er vigtigt for os, vil vi gerne foreslå, at der fremsættes lovforslag efter lignende principper som dem, der gælder i loven om begrænsning af svovldioxidforurening, og at lovforslaget skal indeholde en beslutning om, at der skal ske en revurdering af målsætningen i forhold til den teknologiske udvikling på området i 1990 med henblik på en yderligere eller hurtigere reduktion.

Ud fra den argumentation skal jeg på Det Radikale Venstres vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

- »Idet Folketinget opfordrer regeringen til
- at gennemføre begrænsning af NO_x-udledningen fra kraftværkerne på mindst 50 pct. inden 2005 i forhold til 1980-niveauet,
- at sikre og styrke udviklingen af dansk teknologi på området,
- at fremsætte lovforslag efter samme principper, som er gældende for SO₂-udledningen, og som indeholder en bestemmelse om i 1990 at foretage en revurdering af målsætningen i

forhold til den teknologiske udvikling på området med henblik på en yderligere og/eller hurtigere reduktion,
går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«
(Dagsordensforslag nr. D 12).

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår nu i forhandlingen.

Yvonne Herløv Andersen (CD):

I miljøministerens handlingsplan og i den redegørelse, energiministeren kom med, var der detaljerede og klare svar på forespørgslens spørgsmål, så jeg vil gerne have lov at takke.

Begrænsningen af forureningen begynder ved tilrettelæggelsen af energipolitikken, hvilket energiministeren meget rigtigt gjorde opmærksom på, og i denne forespørgselsdebat drejer det sig om begrænsning af udslip fra biler og kraftværker af det, man kalder for NO_x'er. Det vidste jeg ikke meget om i september måned, men det har jeg senere måttet læse mig til. For almindelige mennesker må »kvælstofoxider« være nok. Den almindelige del af befolkningen deler ikke engang tingene op i svovl og kvælstof. Den tager forureningen samlet og synes, den er uacceptabel.

Det, vi kan gøre ved bilene og udslippet derfra, er at montere de katalysatorer, som miljøministeren nævnte før, og hvor der er tale om, at de kan blive afgiftsfri. Det ville være en stor hjælp på det område, at vi fik ensartede regler. Spørgsmålet har været rejst mange gange herinde, og jeg synes, det er fint, at vi er kommet så langt, at vi gør noget ved det.

Med hensyn til kraft- og varmeværkerne kan vi ændre fyringsteknikken og rense røggasserne. Men den nye teknik giver et affaldsprodukt, det, der bliver ud af ammoniakken. Det kan jeg se at man også forsker i, og man har også planer om, hvad man skal gøre med hensyn til det.

I handlingsplanen var der, sagde jeg før, et ganske klart svar på, hvad ministeren kunne oplyse om udslip af kvælstoffer, og hvad det koster, og man diskuterer procenter. Det er sagt, at i forhold til 1980 vil man i 2005 have nedbragt udslippet med 50 pct., og at den investering vil blive på 6–7 mia. kr. Nu er der ikke nogen, der rigtig ved noget om, hvad der sker på den teknologiske side, hvilken udvikling der

[Yvonne Herløv Andersen]

bliver dér. Der er sket en udvikling i vore nabolande, dér gør, at det vil være meget vanskeligt at sige, at det bliver lige præcis det, at det bliver lige præcis 50 pct. Det ved vi ikke på nuværende tidspunkt.

Det er også CD's ønske, at man i så høj grad som overhovedet muligt bruger dansk teknologi. På mange andre områder har vi formået at udvikle teknologien, så den passede til de krav, der blev stillet inden for miljøområdet, og vi har oven i købet dansk knowhow på et område som havforurening.

Hvad betyder det så for elpriserne? Det vil for almindelige familier ikke betyde så meget. Når jeg siger »så meget«, skal det sættes i gæseøjne, for nogle har det jo vanskeligere end andre. Det bliver ca. 10 pct., en hundredkroneseddel for en familie på et år. Men industrien vil kunne mærke det i højere grad.

Nu vender jeg tilbage til de 57 pct., som fru Marianne Jelved nævnte. Det vil ikke være noget problem for de nyere værker at opnå det, men omkostningerne kommer ind på de gamle værker. Det er noget andet, når man bygger nyt og bygger effektivt forureningsbegrænsende værker. Derfor kunne man godt have den bagtanke, at det var rart, hvis man fik skiftet nogle af de gamle værker ud med nye værker.

Vi nærmer os nok i den næste forespørgselsdebat hele problematikken om, hvor vore værker skal ligge, hvilken størrelse de skal have, og hvad de skal fyre med. Dér kommer vi også ind på, at der i de kommende år vil blive et stigende forbrug af el, men det skulle helst ikke give en større mængde NO_x'er, som jeg sagde før, eller i det hele taget en stigende forurening.

CD ønsker problemet omkring kvælstofoxiderne løst på samme måde som ved svovlforurening. Vi ser også helst, at der kommer en forhandling og en aftale i gang, men skulle det være, må man på samme måde som ved svovlforureningen komme hen i nærheden af et lovforslag.

Som det blev sagt ved den forrige debat, er det her jo ikke alene et dansk problem. Hvis man går på brænen oppe i Norge, kan man se, at de får det blæst helt op fra Ruhrdistriktet, og det er de vældig kede af. Det er altså grænseoverskridende. Vi ønsker også fra dansk side pres lagt på vore nabolande og på EF, men det skal foregå i et fordrageligt samarbejde. Jeg tror ikke, det nytter noget, at Danmark ligger

mange procent over de andre. Jeg tror ikke, det giver et renere miljø, men jeg tror, det er godt, hvis Danmark er lokomotivet.

CD kan støtte ministerens handlingsplan for området.

Behnke (FP):

Jeg vil gerne starte med at takke hr. Niels Anker Kofod for hans bestemt begrundede bekymringer, og jeg håber, at de gode intentioner i de bekymringer vil afspejle sig i aktive handlinger fra hr. Niels Anker Kofods side, men bestemt også fra partiet Venstres side.

Egentlig er det en underlig situation, at Folketinget skal diskutere problemer med luftforurening fra vore elværker. Havde Danmark for 15-20 år siden valgt at bygge atomkraftværker, ja, så havde luftforureningen fra kraftværkerne været en saga blot. Men det bedrevidende miljøbevidste flertal valgte dengang at se bort fra den reneste og mest økonomiske måde at fremstille elektricitet på, nemlig gennem atomkraft.

Då oliekrisen for alvor bankede på døren, besluttede man at skifte til kul. Det afstedkom ikke alene problemer med opbevaring af den megen aske og slagter fra kraftværkerne, men også en fortsættelse af luftforureningen fra elværkerne.

Og for at det ikke skal være løgn, fratog man endda danske elværker muligheden for at købe kul dér, hvor kul er bedst, hvor kul er billigst, og hvor kul er mindst forurenende, nemlig i Sydafrika. Igen en interessant detalje, eftersom det hellige miljø kommer i forreste række på alle andre områder, men her var der altså nogle politiske kartofler, som skulle hyppes i form af handelsforbud vedrørende Sydafrika, og så måtte det danske miljø lide under det.

Siden kullenes indtog på kraftværkerne har man haft problemer med at afsætte naturgasen. Og hvad var så mere nærliggende for Folketinget end nærmest at pålægge kraftværkerne at gå over til at aftage naturgas, hvilket bestemt var aldeles uacceptabelt?

Der er med andre ord ikke grænser for, hvordan Folketinget hele tiden blander sig i de danske kraftværkers dispositioner. Og med den foreliggende forespørgsel fortsætter den tendens.

Det er vores opfattelse, at kraftværkerne bestemt ikke forurenere mere end højst nødvendigt. Rent faktisk har man flere forsøg kørende, hvor det store udslip af svovldioxid og kvæl-

[Behnke]

stofilter søges afhjulpet. Det sidste har jo givet navn til denne såkaldte NO_x-debat.

Der er gennemført mange forsøg, og et af de mest lovende er det, der afvikles på Skærbækværket ved Kolding. Det er forsøg, der meget vel kan blive lovende for fremtidig rensning af røgen fra kraftværkerne. Men den slags forsøg tager tid. Det er ikke noget, man gennemfører fra den ene dag til den anden, og derfor er det unødvendigt, når man fra politisk side forsøger at presse tingene igennem hurtigere, end det kan lade sig gøre.

Når sagen nu rejses i Folketinget, håber vi fra Fremskridtspartiets side, at man ikke vil vedtage en eller anden vild dagsorden, som igen pålægger kraftværkerne totalt at ændre deres planlægning, og som totalt ødelægger deres planlægning. Det vil ikke være gavnligt, hverken for miljøet eller for forbrugerne ude omkring i landet.

Det vigtigste, Folketinget kan gøre i denne sag, er simpelt hen at holde fingrene væk; så klarer elværkerne sagen på langt den bedste måde. Elværkernes vare, strømmen, skal helst ikke fordyres mere, end tilfældet er i øjeblikket. Selvfølgelig betyder det ikke så meget, om man skal betale en enkelt øre mere for elforbruget til en 60 kWh-pære hjemme i kollektivkøkkenet, men for industrien, produktionen, er fordyrelser af elektriciteten i den grad ødelæggende for konkurrenceevnen, for slet ikke at tale om mulighederne for overhovedet at overleve.

Industrirådet har udsendt en rapport, som det kalder »Eludbygning er også industripolitik«, og fra den vil jeg godt have lov til at citere et par linjer:

»Afslutningsvis er der grund til at gøre opmærksom på, at elpriser også er industripolitik. Den virksomhed, som får øgede leverancer til elsektoren, er nok ligeglad med, om elprisen stiger 1 øre, hvorimod den virksomhed, der som følge heraf får en ekstra årlig elregning på 5 mio. kr., for nu at tage landets største elforbruger, nok ikke er ligeglad med de 5 mio. kr.«

Herfra har vi fået oplyst, at der kan være tale om ikke alene en fordyrelse på en enkelt øre pr. kWh, men en fordyrelse på helt op til 2-3 øre pr. kWh, og det vil sige, at denne landets største elforbruger vil få en ekstraregning på mellem 10 og 15 mio. kr. om året. Det går simpelt hen ikke. Man ødelægger danske virksomheder. Man ødelægger deres mulighed for at eksistere

og i hvert fald deres mulighed for at konkurrere med udlandet.

Elværkerne skal derfor ikke have deres politik og deres planlægning ødelagt af nogen panikdagsorden her i Folketinget, der bliver trukket ned over hovedet på dem, men i stedet have lov til i takt med, at budgetterne kan bære det, at lave de miljøforbedringer, som er nødvendige, og det har vi fuld tillid til at elværkerne nok selv skal klare.

Glønborg (KRF):

Der er to principielt forskellige måder at færdes i et landskab på, når man vil nå frem til et mål. Man kan bevæge sig frem mod målet sådan, at man hele tiden vælger vejen i landskabet efter den viden, man har om terrænet, og de iagttagelser, der gøres undervejs. Møder man en spærring undervejs, eller viser der sig en bedre vej, indretter man sig efter det.

Kristeligt Folkeparti ser miljøministerens handlingsplan som et udmærket kort over landskabet, som det kan tegnes i dag, og med gode anvisninger om vejen hen imod målet: en renere luft.

Handlingsplanen er også realistisk, idet den peger på, at landskabet vil forandre sig, mens vi færdes i det. Nøgleordet er her »teknologisk udvikling«. Efter Kristeligt Folkepartis opfattelse er handlingsplanen et tilstrækkeligt redskab for os til, at vi kan gå videre.

Den anden måde at færdes i landskabet på vil jeg advare meget kraftigt imod at man prøver at slæbe et helt samfund igennem, selv om den kan være en meget morsom metode for den enkelte. Det er den, jeg kalder »orienteringsløbsmetoden«, hvor man for sjovs skyld har sat en række fast bestemte punkter, som man med vold og magt på trods af alle forhåndenværende kendsgerninger skal have passeret undervejs, før man på god og ret vis kan nå frem til målet. Jeg advarer imod, at man laver for mange af den slags eksperimenter og småmålsætninger undervejs. Det kan nemt føre til, at man farer vild i terrænet.

Handlingsplanen er et godt kort, en god anvisning på målet og på vejen at lægge ud på nu. Lad os følge den.

Jørgen Tved (FK):

Jeg er helt sikker på, at miljøministeren og andre i denne sal kender det gamle ordsprog

[Jørgen Tved]

om, at den, der ager med stude, også kommer med. Men jeg synes nok, at når man lever i 1987, så har man lov til at forvente, at studespænd er afskaffet, og at vi bruger et lidt hurtigere transportmiddel.

I den handlingsplan, som nu er lagt frem, om, hvordan man skal klare forureningen fra elværkerne, starter miljøministeren i sin pressemeddelelse med at fortælle, hvor dyrt det bliver for forbrugerne, hvis handlingsplanen skal føres ud i livet. Nu ved jeg ikke, om det er tilsigtet, men jeg har i hvert tilfælde vel lov at have mistanke om, at ministeren ligesom skal gøre forbrugerne bange for, at det skal blive dyrt at iværksætte de foranstaltninger, som skulle kunne gøre livet lidt lettere og i hvert tilfælde lidt renere for os alle sammen.

Jeg ved heller ikke, om det er regeringens opfattelse, eller om der er splid i regeringen, når man hører Venstres repræsentant her fortælle, at det hele betyder så uendelig lidt, så der er ingen grund til noget storstilet korstog, og vi skulle måske spare alt det, vi nu er ved at sætte i værk.

Hvad er det, man konstaterer i denne handlingsplan? Man konstaterer, at det er muligt på et eller andet tidspunkt efter år 2000 at få nedbragt forureningen fra elværkerne med ca. 50 pct. Hvad jeg savner i handlingsplanen, er nogle oplysninger om, at der er andre muligheder for at opfyre kraftværkerne end de muligheder, der peges på. Det er blevet oplyst over for mig, at på Svanemølleværket i København gik man over til opvarmning ved naturgas, fordi dette værk forurenedede i en grad, så det var en alvorlig belastning for Østerbrokvarteret. Det var billigere at ændre opfyriingsformen, naturgasledningerne var tæt på, end at installere de filtre, som ellers skulle rense røgen.

Så stiller man naturligt det spørgsmål: Hvorfor er der ingen, der tænker på, også i handlingsplanen, at bruge et brændstof, som er betydelig bedre, som forurener betydelig mindre end det brændstof, ministeren taler om, nemlig kul og olie?

Jeg vil godt spørge: Er det rigtigt, at man lagde naturgasledningen næsten frem til porten på Kyndbyværket, og så stoppede man, at det var muligt at opfyre Kyndbyværket med naturgas, men da man kom til døren, stoppede man, således at anlægsudgifterne for naturgassen de sidste kilometer stort set var spildt? Hvorfor gør

man sådan noget? Hvorfor tager man ikke højde for at bruge den naturgas, nogle siger vi har vanskeligheder ved at få afsat, og som kunne skabe et renere miljø?

Det er sådan nogle ting, der melder sig, når man læser redegørelsen fra ministeren.

Og så er vi igen i den besynderlige situation, at De Radikale med djævelens vold og magt skal være lidt anderledes. Nu har de altså fundet ud af, at det vil koste en masse penge, hvis man skal nå ned på en forurening, som er nævnt i den dagsorden, der foreligger fra Socialdemokratiet og SF, nemlig til 50.000 t kvælstof. Og så siger man: Jamen vi må have mindst 50.000 t eller 50 pct., og det skulle så udgøre en forskel på nogle ganske få procent.

Jeg ved ikke rigtig, om det blot er for at være på tværs, De Radikale kommer med den slags ting, om al den miljøbevidsthed, de i øvrigt giver udtryk for, er ret meget værd.

Og så kan jeg ikke lade være med at komme med nogle bemærkninger til Fremskridtspartiet. Nu får vi igen historien om, at det havde været bedre med atomkraft. Jeg er i den heldige situation, at jeg i går havde lejlighed til at se, hvad atomkraft også kan medføre. Der var en film i dansk fjernsyn, som viste lidt om, hvilket kolossalt omfang en katastrofe kan få, når ulykken er ude og et atomkraftværk springer i luften.

Jeg synes, det er en fornuftig ting, at man her fra Folketinget på baggrund af de brede folkelige bevægelser, der har været, har taget afstand fra alt, hvad der har med atomkraft at gøre. Meget betegnende kommer bemærkningerne om, at det nok havde været fornuftigere, netop fra Fremskridtspartiet.

Det gælder også de bemærkninger, der kom, om, at man hellere burde købe kul i Sydafrika, det havde været fornuftigere. Jeg er også glad for, at det store flertal af dette lands befolkning under ingen omstændigheder vil være med til at understøtte det system, som er så menneskefjendsk, som i den grad undertrykker flertallet af den sydafrikanske befolkning, og at man afbryder forbindelserne med dette land.

Der var engang, hvor man sagde, at det var den germanske race, der var de bedste og de dygtigste, de flotteste og de smukkeste. De, der kom med den slags synspunkter, er for længst gået hen, hvor peberet gror, og jeg synes, at de tanker, man dengang gav udtryk for, skulle gå samme vej.

[Jørgen Tved]

Jeg skal gøre opmærksom på, at vi mener, der burde tages andre muligheder i betragtning, når det drejer sig om at nedsætte forureningen fra de danske kraftværker. Jeg synes, at man skulle bruge den naturgas, vi får ind gennem et rør ude fra Nordsøen, i stedet for at transportere kul rundt om den hele eller halve Jord. Jeg synes, at man skal udnytte ressourcerne på en fornuftig måde, og det mener jeg at naturgassen kunne være et eksempel på.

Jeg vil minde om, at der engang var en stor, vesttysk statsmand, Willy Brandt, som sagde, at hvis der var forsket lige så meget i alternative energikilder, som der er forsket i atomkraft, så var vi givetvis betydelig længere fremme på dette område. Så kunne der tages andre former i anvendelse end dem, miljøministeren peger på i sin redegørelse.

Jeg synes, at denne plan er en plan for studiegning, og jeg håber snart, at studene bliver afløst af et mere moderne tempo.

Energiministeren (Svend Erik Hovmand):

Jeg har lyst til blot at gøre nogle ganske få bemærkninger til den diskussion, der har været, dels om prioritering af den teknologiske udvikling, dels en kort bemærkning til hr. Jørgen Tved om det sidste, naturgassen.

Lad mig sige, hvad der måske ikke er kendt for alle, at naturgassen er et meget, meget rent brændstof, som er af stor betydning for vores miljøudvikling. Ingen diskussion om det. Det sparer os for utrolig meget svovlforurening og anden forurening.

Men det er lidt uheldigt, at hr. Jørgen Tved fremhæver naturgassen i forbindelse med NO_x-diskussionen, for det er faktisk sådan, at også fra naturgas kommer der kvælstofoxider ved afbrændingen. I øvrigt må jeg sige til hr. Jørgen Tved, at Kyndbyværket rent faktisk blev naturgasforsynet og også har anvendt naturgas til sin elfremstilling.

Det, der kalder mig frem, er noget helt andet. Det er spørgsmålet om at prioritere. Jeg synes, det er meget vigtigt at understrege, at vi i vores vurdering af indsatsen for at sikre et bedre miljø her i landet bør foretage en nøje og grundig vurdering af, hvor vi får mest for pengene, hvor vi får det bedste miljø for pengene. Vi skal prioritere vores ressourcer dér, hvor vi får mest udbytte af dem.

Jeg nævner det for at understrege det, jeg sagde i mit første indlæg, nemlig at undervisnings- og forskningsministeren har besluttet at anmode forskningsrådenes forureningsudvalg om en analyse af, på hvilke områder man får mest forureningsbekæmpelse for de anvendte midler.

Jeg mener, at det synspunkt, som flere af ordførerne har været inde i en diskussion af, er et overordentlig centralt emne i en hvilken som helst miljødiskussion, men jeg siger det specielt, fordi jeg som energiminister er vældig optaget af, hvor vi skal sætte ind for at få den størst mulige effekt.

Fru Marianne Jelled siger eksempelvis, at forskellen mellem det, SF og Socialdemokratiet lægger op til, nemlig 57 pct., og det, som står i regeringens handlingsplan, er 7 pct. Det er ikke bare pindehuggeri. Det er ikke bare et spørgsmål om nogle få procents begrænsning af NO_x-forureningen. Det er i virkeligheden et spørgsmål om ganske betydelige beløb.

Jeg synes, man med fru Marianne Jelled godt kan spørge: Jamen hvis det virkelig var sådan, at man ville ofre så store beløb – her taler vi altså om op imod 8½ mia. kr. i forhold til 6½ mia. kr., 2 mia. kr. mere for at få disse 7 pct. – hvis det virkelig var sådan, at man ønskede at ofre disse 2 mia. kr., ville man så gøre det danske miljø en tjeneste ved at ofre dem lige netop på det her område? Ville man ikke kunne opnå en langt bedre miljømæssig indsats ved at gøre det på et andet område, hvis det endelig skulle være?

Jeg synes, at prioriteringsdiskussionen er væsentlig. Jeg er ganske enig i de bemærkninger, fru Marianne Jelled har givet udtryk for, og jeg synes, det er i smuk samklang med det initiativ, som regeringen har taget gennem undervisnings- og forskningsministeren med henblik på at få et bedre prioriteringsgrundlag i vores miljødiskussioner i fremtiden.

Leif Hermann (SF):

Jeg vil godt indledningsvis tage fat i den sidste diskussion, som jeg synes skaber en meget velbegrundet mistanke om, at man ikke internt i regeringen er enige i denne sag. Hvis man nu havde været så enige, så havde handlingsplanen formelig struttet af oplysninger og skræmmemetoder af den art, som energiministeren lod gå fra sig her for et øjeblik siden, og som fru

[Leif Hermann]

Marianne Jelved smukt har lagt forudsætningerne for.

Men det gør miljøministeren ikke i sin handlingsplan. Miljøministeren fremhæver tværtimod, at »erfaringerne fra Vesttyskland« – hvis jeg må tillade mig et citat fra side 15 i handlingsplanen – »viser allerede nu«, altså allerede nu, i 1987, den 30. oktober, hvor sommeren opførte, »at omkostningerne ved NO_x-begrænsningen er lavere end oprindeligt antaget. Derfor er det sandsynligt, at det vil blive billigere at gennemføre handlingsplanen, end det er forudsat i planens økonomiske beregninger.« Og så kan hr. Niels Anker Kofoed, fru Marianne Jelved og energiministeren stå og lade, som om det ikke står der. Det tyder unægtelig på, at der ikke er enighed i regeringen.

Det fører mig frem til at stille miljøministeren det spørgsmål: Er miljøministeren enig med energiministeren og med hr. Niels Anker Kofoed, navnlig når hr. Niels Anker Kofoed siger: Dette har stort set ingen betydning for det danske miljø? Nu er det muligt, at det er en hentydning til, at det måske ikke direkte har nogen betydning, men har det da ikke indirekte betydning, når miljøministeren selv siger, at det har væsentlig betydning, hvordan vi selv opfører os, når vi går ud og forlanger, at andre, som eksporterer deres forurening til os, skal give sig til at foretage begrænsning?

Dernæst vil jeg gerne spørge fru Marianne Jelved: Hvad er det i grunden, fru Marianne Jelved ikke kan gå ind for i SF-S-dagsordenen? Det fremgår nemlig af vores dagsorden, at Folketinget skal have en statusrapport – godt nok siger vi: ved udgangen af 1989, og fru Marianne Jelved siger i 1990 – og det er oven i købet angivet, at der kan foretages en revision af målsætningen i forbindelse med fremlæggelsen af den statusrapport. Nu ved fru Marianne Jelved formentlig også godt, at den teknologiske udvikling på dette område går vældig stærkt for tiden, og derfor er kravet om en statusrapport selvfølgelig kommet ind. Er det i realiteten kun det, at Det Radikale Venstre ikke længere ønsker at vedstå, at det er eller har været en del af det såkaldt grønne flertal, altså at Det Radikale Venstres såkaldte frihedsbrev på miljøbeskyttelsesområdet intet er værd?

Det er forunderligt, at fru Marianne Jelved nu for anden gang i dag fremsætter et dagsordensforslag, som i realiteten ikke indeholder

noget som helst, der ikke kunne dækkes af det, der står i S-SF-dagsordensforslaget.

For at forsvare sig må fru Marianne Jelved lægge de mest pessimistiske forudsætninger til grund for sin egen dagsorden. Fru Marianne Jelved ville nemlig ikke, som hun siger, udsende det budskab herfra, at det eventuelt kunne komme til at koste 1,7 mia. kr. mere i investeringer. Igen er det denne forsnævrede betragtning, der handler om, at hvis vi kommer til at ofre 1,7 mia. kr. mere, så gør det ikke noget særligt indtryk, for så får vi kun mellem 7 og 10 pct. ekstra rensning. Jamen jo bedre vi står, for at citere miljøministeren igen, jo mere kan vi forlange af de andre.

Det er rigtigt, at for det danske miljø er det ikke den danske forurening, der er den værste, det er den, der kommer til os udefra. Det er derfor, det er afgørende, at vi stiller de skarpeste målsætninger op. Når vi så oven i købet i vores dagsorden har indbygget mulighed for en revision – selvfølgelig under hensyn til den teknologiske udvikling og under hensyn til de tekniske og andre økonomiske muligheder, der foreligger på revisionstidspunktet – så forstår jeg slet ingenting.

Men lad mig så stille fru Marianne Jelved et helt konkret spørgsmål: Betyder den radikale dagsorden, at Danmark kan tage ned til Genèvekonventionen og tilslutte sig Vesttysklands 30 pct.-krav, sådan at vi skal have nedbragt forureningen med 30 pct. i 1995? Betyder den det? For det betyder i hvert fald SF-S-dagsordenen at Danmark nu kan gøre.

Miljøministeren behøver altså ikke at sidde, om jeg så må sige, og fedte, næste gang der er møde i Genèvekonventionen.

(Kort bemærkning).

Niels Anker Kofoed (V):

Hr. Leif Hermann var lidt bekymret over, hvad jeg sagde om, hvor meget det betød eller ikke betød.

Det, jeg sagde – eller i hvert fald det, jeg mente, hvis jeg ikke udtrykte mig klart nok – er, at vores foranstaltninger alene har meget ringe effekt. De foranstaltninger, vi foretager på et større plan, vil så have effekt, men enegang har meget ringe effekt. Det var det, jeg mente.

Må jeg så sige om teknik, at man kan selvfølgelig vælge den strategi, som hr. Leif Hermann nævner: Der er en fin teknik på vej, den er så

[Niels Anker Koføed]

billig. Det beslutningsgrundlag, vi har, det er den teknik, der er til stede i øjeblikket. Det kan ikke nytte noget, man siger, at om 10 år har vi en fin teknik, der er meget billigere. Så kan man også sige om forureningen fra bilerne, at om 10 år har vi biler, der forurener meget mindre; så kan vi vente til den tid.

Jeg bliver nødt til at sige, at det grundlag, vi skal tage beslutning på, skal være korrekt. Det kan ikke være en drøm om, at noget bliver bedre. Selvfølgelig bliver det bedre, men så skal vi vente med at tage det med i vores overvejelser, til vi har den teknik. Det var det, jeg mente.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Hr. Niels Anker Koføed lever faktisk i en noget statisk verden, hvis man skal lægge de betragtninger til grund, som hr. Niels Anker Koføed kom med. Vi kan selvfølgelig ikke afvente den mest avancerede teknik, men må naturligvis løbende bruge den teknik, når den fremkommer. Men det skal da ikke afholde os fra at gå i gang på det grundlag, der allerede eksisterer, bare vi er tilstrækkelig forudseende til at kunne gøre det.

Lad mig så lige kort sige, at det selvfølgelig også har en betydning, hvor meget Danmark reducerer med hensyn til kvælstofilteudslip. Jeg har én gang i dag, ja, vist to gange oven i købet, forklaret, at Danmark er nettoeksportør af kvælstofilter, og det tror jeg også nok at svenskerne er klar over. Derfor tror jeg ikke, at svenskerne ville være kede af, at vi havde målsætninger, sådan som vores dagsorden lægger op til det.

Ahlmann-Ohlson (KF):

Jeg vil gerne på regeringspartiernes vegne give tilslutning til den af Det Radikale Venstre fremsatte dagsorden.

Marianne Jelved (RV):

Foranlediget af hr. Leif Hermanns direkte spørgsmål skal jeg svare, at uanset hvilken størrelsesorden vi taler om, når vi taler økonomi og miljø, så er budskabet fra Det Radikale Venstre, at vi vil vælge, hvor ressourcerne gør størst nytte. Det er ikke et spørgsmål, om vi vil bruge et eller andet antal milliarder kroner ekstra på det ene eller det andet, det er et spørgsmål om at vælge, hvor vi synes, de gør størst nytte.

Jeg synes, det er morsomt, at det som regel er SF, der skal definere, hvad det såkaldte grønne flertal er, og at det er på SF's præmisser. Jeg vil godt sætte spørgsmålstegn ved, om det er grøn politik at vurdere at bruge ressourcerne på den måde, der er lagt op til i SF's dagsorden. Det er den vurdering, der gør, at vi fremsætter vores egen.

Selvfølgelig mener Det Radikale Venstre, at vi skal kunne leve op til denne reduktion på 30 pct. i 1995, og det er bl.a. med henblik på det, at vi har ønsket en revurdering af målsætning og muligheder i 1990.

Behnke (FP):

Blot en kort bemærkning til fru Marianne Jelved. Det er rigtigt, når der bliver sagt, at ressourcerne skal bruges bedst muligt. Derfor er det også forkert, hvis Folketinget nu vedtager en af de to dagsordener, hvor man lægger sig fast på et tal. Det ene tal er opgjort i antal kilo, og det andet tal er en procentsats. Det er forkert, hvis Folketinget gør det.

Danske elværker skal have lov til at udvikle sig i den takt, som de økonomisk formår, så deres ressourcer også kan blive brugt bedst muligt, og der skal ikke trækkes nogen regler ned over hovedet på dem fra Folketingets side blot for at tilfredsstille et grønt flertal.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 12 af Marianne Jelved (RV) (se foran)

vedtoges med 52 stemmer (KF, V, RV, CD og KRF) mod 12 (FP og FK); 55 (S og SF) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 11 af Leif Hermann (SF) og Helge Mortensen (S) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Forespørgsel nr. F 6: